

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ВИХОВАНOK ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF VYKHOVANOK v. UKRAINE)**

(Заява № 12962/19)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

07 жовтня 2021 року

Це рішення є остаточним, але може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Вихованок проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи комітетом, до складу якого увійшли:

Стефані Моро-Вікстром (*Stéphanie Mourou-Vikström*), Голова,

Йован Ілієвський (*Jovan Ilievski*),

Арнфінн Бордсен (*Arnfinn Bårdsen*), судді,

та Мартіна Келлер (*Martina Keller*), заступник Секретаря секції,

З огляду на:

заяву (№ 12962/19), яку 23 лютого 2019 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин України, пан Ростислав Степанович Вихованок (далі – заявник);

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд) про заяву;

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 16 вересня 2021 року постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Справа стосується стверджуваного невиконання домовленостей про побачення з дитиною всупереч статті 8 Конвенції.

ФАКТИ

2. Заявник народився у 1974 році та проживає у м. Львів.

3. Уряд представляв його Уповноважений, пан І. Ліщина.

4. Факти справи, надані сторонами, можуть бути узагальнені таким чином.

5. У 2007 році заявник почав спільно проживати з І. у м. Львів. 19 липня 2008 року у них народилася дочка Д. У 2011 році заявник та І. розійшлися. І., яка є матір'ю дитини, переїхала з дитиною до м. Винники Львівської області.

6. Заявник подав цивільний позов, стверджуючи, що І. перешкоджала йому у доступі до дитини. Заявник просив суд встановити графік його регулярних побачень з дитиною.

7. 20 лютого 2013 року Залізничний районний суд міста Львова встановив, що І. перешкоджала побаченням заявника з дитиною. Суд вирішив, що заявнику слід надати (i) побачення з донькою щотижня з 18 год 00 хв п'ятниці до 21 год 00 хв суботи за місцем проживання заявника у м. Львів; (ii) прогулянки з дочкою щосереди з 18 год 00 хв до 21 год 00 хв; та (iii) п'ятнадцятиденний відпочинок з дочкою кожного літа та зими. Рішення не оскаржувалося сторонами та набрало законної сили.

8. Заявник регулярно бачився зі своєю дочкою згідно з графіком побачень до літа 2014 року, коли він познайомив дочку зі своєю новою дівчиною, після чого вони подружилися. Згідно з твердженнями заявника, коли І. дізналася про цю дружбу, у заявника знову почалися труднощі у побаченнях з дочкою.

9. 14 серпня 2014 року заявник звернувся до Державної виконавчої служби (далі – державні виконавці) із заявою про забезпечення виконання домовленостей про побачення. 29 серпня 2014 року державний виконавець відкрив виконавче провадження та допоміг заявнику у проведенні двох побачень з дитиною. Він встановив, що І. не перешкоджала заявнику у побаченнях з дитиною, і під час одного з таких побачень дитина не захотіла залишатися із заявником. 14 жовтня 2014 року державний виконавець закінчив виконавче провадження.

10. Заявник намагався оскаржити постанову державного виконавця від 14 жовтня 2014 року до суду. Однак його скаргу було залишено без розгляду як подану з пропуском строку.

11. 28 листопада 2016 року за заявою заявника державний виконавець відновив виконавче провадження. 17 лютого 2017 року державний виконавець встановив, що дитина не хотіла залишатися із заявником під час побачень. 17 травня 2017 року він закінчив виконавче провадження. Заявник не погодився і оскаржив цю постанову до суду (див. пункт 13).

12. 27 березня 2019 року державний виконавець відновив виконавче провадження за заявою заявника, поданою відповідно до зміненої статті 64-1 Закону України «Про виконавче провадження» (див. пункт 20).

13. 18 липня 2019 року Залізничний районний суд міста Львова встановив, що постанова державного виконавця від 17 травня 2017 року про закінчення виконавчого провадження була безпідставною, оскільки державний виконавець не вжив всіх заходів для забезпечення домовленостей про побачення з дитиною. 23 січня 2020 року Львівській апеляційний суд залишив цю ухвалу без змін.

14. 07 серпня 2019 року Залізничний районний суд міста Львова, розглянувши скаргу заявника на державного виконавця, встановив, що під час виконавчого провадження у 2016 році державний виконавець склав декілька неповних актів, не приділивши належної уваги правам заявника.

15. 22 липня 2019 року державний виконавець вирішив накласти на І. штраф та винести постанову про арешт її майна у зв'язку з невиконанням нею графіку побачень. 04 жовтня 2019 року ці постанови були скасовані судом.

16. 05 серпня 2019 року державний виконавець вирішив накласти на І. штраф у зв'язку з невиконанням нею графіку побачень.

17. 19 грудня 2019 року Залізничний районний суд міста Львова відмовив у задоволенні заяви І., в якій вона клопотала про невиконання виконавчого листа щодо графіку побачень дитини із заявником. Суд встановив, що небажання дитини бачитися із батьком не могло бути достатньою підставою для невиконання графіку побачень. Не було доказів, що ці побачення могли перешкодити природному розвитку дитини.

18. Станом на 12 березня 2021 року виконавче провадження триває.

ВІДПОВІДНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

19. Відповідні положення національного законодавства наведені в рішеннях у справах «Вишняков проти України» (*Vyshnyakov v. Ukraine*), заява № 25612/12, пункт 28, від 24 липня 2018 року) та «Бондар проти України» [Комітет] (*Bondar v. Ukraine*) [Committee], заява № 7097/18, пункти 17 і 18, від 17 грудня 2019 року).

20. Закон України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року зі змінами, внесеними 03 липня 2018 року, передбачає, що якщо інша сторона перешкоджає заявнику бачитися з дитиною після закінчення виконавчого провадження, цей заявник може звернутися до державних виконавців із заявою про відновлення виконавчого провадження (частина шоста статті 64-1).

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 8 КОНВЕНЦІЇ

21. Заявник скаржився за статтями 6, 8 та 13 Конвенції на неналежне виконання органами державної влади домовленостей про побачення з дитиною, встановлених судовим рішенням від 20 лютого 2013 року.

22. Суд, якому належить провідна роль щодо здійснення юридичної кваліфікації фактів справи (див. рішення у справі «Радомілья та інші проти Хорватії» [ВП] (*Radomilja and Others v. Croatia*) [GC], заяви № 37685/10 та № 22768/12, пункт 114, від 20 березня 2018 року), розглядатиме скаргу з точки зору статті 8 Конвенції. Стаття 8 Конвенції передбачає

«1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ВИХОВАНOK ПРОТИ УКРАЇНИ»

заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.»

А. Прийнятність

23. Уряд стверджував про зловживання заявником правом на подання індивідуальної заяви до Суду, оскільки він переслідував лише свої власні інтереси без належної поваги до інтересів своєї дитини, і не представив повної картини всіх подій, вочевидь, щоб ввести Суд в оману.

24. Уряд також доводив, що заява була явно необґрунтованою, оскільки заявник мав доступ до ефективного процесуального порядку, а національні органи влади вжили всіх заходів для забезпечення права заявника на побачення з його дочкою.

25. Заявник заперечив.

26. Суд не вбачає ознак зловживання правом на подання індивідуальної заяви у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції. Крім того, ця скарга не є ні явно необґрунтованою, ні неприйнятною з будь-яких інших підстав, перелічених у статті 35 Конвенції. Тому вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

27. Заявник підтримав свою скаргу.

28. Уряд стверджував, що державні виконавці вжили всіх можливих заходів для виконання рішення суду від 20 лютого 2013 року

29. Суд повторює, що право взаємного спілкування одного з батьків та дитини становить основоположний елемент «сімейного життя» у розумінні статті 8 Конвенції (див., серед інших джерел, рішення у справі «К. та Т. проти Фінляндії» [ВП] (*K. and T. v. Finland*) [GC], заява № 25702/94, пункт 151, ЄСПЛ 2001-VII). Загальні принципи стосовно позитивних зобов'язань держави щодо захисту стосунків між батьками та їхніми дітьми наведені в рішенні у справі «Вишняков проти України» (*Vyshnyakov v. Ukraine*), заява № 25612/12, пункти 35 – 37, від 24 липня 2018 року з подальшими посиланнями).

30. Беручи до уваги, що позитивне зобов'язання у цій сфері полягає не у досягненні результату, а у вжитті заходів (див. згадане рішення у справі «Вишняков проти України» (*Vyshnyakov v. Ukraine*), пункт 36), Суд має визначити, чи вжили національні органи влади достатні заходи для виконання рішення суду від 20 лютого 2013 року про встановлення домовленостей про побачення з дитиною.

31. Суд зазначає, що під час здійснення виконавчого провадження втручання державних виконавців по суті зводилося лише до повідомлення про неуспішні спроби провести побачення та відмову

дитини бачитися із заявником. Після скарг заявника національні суди розкритикували спосіб здійснення виконавчого провадження державними виконавцями (див. пункти 13 та 14).

32. Суд вважає, що такий обмежений підхід державних виконавців був недостатнім. Ніщо не свідчить, що під час виконавчого провадження органи державної влади коли-небудь розглядали механізми добровільного виконання рішення, наприклад, шляхом розробки комплексної стратегії виконання, у тому числі цільової підтримки дитини, яка, вочевидь, проявляла ознаки відчуження одного з батьків (у зв'язку з останнім див. рішення у справі «Ген та інші проти України» [Комітет] (*Gen and others v. Ukraine*) [Committee], заяви № 41596/19 та 42767/19, пункт 66, від 10 червня 2021 року). Залишається незрозумілим, наскільки до процесу могли бути залучені органи опіки та піклування та чи могли бути використані які-небудь засоби врегулювання сімейних конфліктів (див. згадане рішення у справі «Вишняков проти України» (*Vyshnyakov v. Ukraine*), пункт 43). Суд повторює, що право дитини висловлювати власні погляди не слід тлумачити як таке, що фактично надає дітям беззастережне право вето без розгляду будь-яких інших факторів і здійснення оцінки для визначення їхніх найкращих інтересів; крім того, такі інтереси, як правило, передбачають підтримку зв'язків дитини із сім'єю за винятком випадків, коли подібне може зашкодити її здоров'ю та розвитку (див. рішення у справі «А.В. проти Словенії» (*A.V. v. Slovenia*), заява № 878/13, пункт 72, від 09 квітня 2019 року з подальшими посиланнями). Дійсно, у грудні 2019 року національний суд, незважаючи на небажання дитини бачитися з батьком, вважав за необхідне виконувати домовленості про побачення заявника із дитиною (див. пункт 17).

33. Хоча перевага завжди надається добровільному виконанню, незмінна позиція, якої часто дотримуються батьки у таких справах, може ускладнити таке добровільне виконання та зумовити у певних випадках необхідність застосування пропорційних примусових заходів (див. згадане рішення у справі «Вишняков проти України» (*Vyshnyakov v. Ukraine*), пункт 43 з подальшими посиланнями). Однак ніщо не свідчить, що органи державної влади вчасно вжили достатньо таких примусових заходів (див. для порівняння рішення у справі «Куппінгер проти Німеччини» (*Kuppinger v. Germany*), заява № 62198/11, пункт 105, від 15 січня 2015 року).

34. Суд неодноразово встановлював у справах проти України, що нежиття належних заходів для виконання судових рішень стосовно дітей, є наслідком недостатньо розвинутих законодавчих та адміністративних механізмів, які б могли прискорити добровільне дотримання домовленостей із залученням фахівців органів опіки та піклування. Крім того, наявні механізми не передбачали відповідні і

конкретні заходи для забезпечення примусового виконання рішення, яким було встановлено домовленості про побачення, відповідно до принципу пропорційності (див. згадане рішення у справі «Вишняков проти України» (*Vyshnyakov v. Ukraine*), пункт 46, рішення у справах «Швець проти України» [Комітет] (*Shvets v. Ukraine*) [Committee], заява № 22208/17, пункт 38, від 23 липня 2019 року; «Бондар проти України» [Комітет] (*Bondar v. Ukraine*) [Committee], заява № 7097/18, пункт 36, від 17 грудня 2019 року та згадане рішення у справі «Ген та інші проти України» (*Gen and others v. Ukraine*), пункт 68). Суд вважає, що ці висновки так само застосовні і до цієї справи.

35. З огляду на ці обставини Суд вважає, що було порушено статтю 8 Конвенції.

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

36. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.»

37. Заявник вимагав 48 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

38. Уряд доводив, що вимога заявника була необґрунтованою.

39. Суд вважає, що заявник мав зазнати болю та страждань у зв'язку зі встановленим порушенням. Ухвалюючи рішення на засадах справедливості, як вимагає стаття 41 Конвенції, Суд присуджує заявнику 4 500 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

40. Заявник також вимагав 1 230 євро в якості компенсації судових та інших витрат.

41. Уряд стверджував про необґрунтованість цієї вимоги.

42. З огляду на наявні у нього документи та його практику Суд вважає за належне присудити суму у розмірі 1 000 євро в якості компенсації судових та інших витрат і додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику.

43. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено статтю 8 Конвенції;

3. *Постановляє що:*

- (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 4 500 (чотири тисячі п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 1 000 (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;
- (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 07 жовтня 2021 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Мартіна Келлер
(*Martina Keller*)
Заступник Секретаря

Стефані Моро-Вікстром
(*Stéphanie Mourou-Vikström*)
Голова